

การพัฒนากลุ่มชนมจีนสมุนไพรสู่เศรษฐกิจพอเพียง บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา
หมู่ที่ 11 ตำบลประชาพัฒนา อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม

**The Development of Learning Community Organization Thai Noodle Groups to
Sufficiency Economy at Ban Lao Rat Phatthana, Mu 11, Tambon Pracha Phatthana,
Amphoe Wapi Pathum, Changwat Maha Sarakham**

ฉลาด จันทรสมบัติ¹

Chalard Chantarasombat¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบริบททั่วไปของบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา (2) เพื่อพัฒนากลุ่มกลุ่มชนมจีนสมุนไพรในการบริหารจัดการองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง (3) เพื่อประเมินศักยภาพของกลุ่มชนมจีนสมุนไพรสู่เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา ตำบลประชาพัฒนา อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย แยกเป็นผู้วิจัยหลัก คือ จำนวน 1 คน ผู้วิจัยร่วม จำนวน 1 คน คือ ผู้ช่วยนักวิจัย และนักวิจัยชาวบ้าน จำนวน 20 คน คือ ผู้นำที่เป็นทางการ จำนวน 5 คน ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพ จำนวน 5 คน ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน 10 คน รวม 20 คน รวมจำนวนทั้งหมด 22 คน เครื่องมือมี 3 ชนิด คือ 1) กรอบประเด็นในการสัมภาษณ์และสำรวจชุมชน

2) ตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน 3) แบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานระเบียบวิธีวิจัยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตรวจสอบความเที่ยงตรงในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้เทคนิคตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านบริบทชุมชน บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 74 หลังคาเรือน ประชากร 329 คน แยกเป็น ชาย 172 คน หญิง 157 คน มีการตั้งถิ่นฐานและความเป็นอยู่เหมือนกับชุมชนชนบทอีสานทั่วไป ด้านเศรษฐกิจประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักทำนา และด้านการศึกษาบริบทชุมชน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Assistant Professor, Dr., Department of Educational Administration, Faculty of Education, Mahasarakham University.

ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงานในระยะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่เพื่อพบปะกลุ่มองค์กรชุมชนเป้าหมาย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ ศึกษาชุมชนและค้นหาทีมแกนนำ จัดทำแผนการดำเนินงานการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรชุมชนในการพัฒนาองค์กร จัดทำเครื่องมือตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงาน

(2) ด้านการพัฒนาชุมชนชนนินาสมุนไพรในการบริหารจัดการองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ทราบบริบทและสถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มองค์กรเป้าหมาย จึงได้ผลักดันให้กลุ่มองค์กรได้นำแผนการพัฒนากลุ่มแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้อย่างจริงจัง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ สร้างความตระหนักในการดำเนินงาน ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมให้กลุ่มได้ไปศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบในการพึ่งตนเอง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงตามความต้องการของกลุ่ม ส่งผลให้กลุ่มดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมายในระดับหนึ่ง สรุปบทเรียนและทบทวนแผนการดำเนินงานแล้วมีการประเมินผลระหว่างดำเนินงาน ตามแบบประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จที่สร้างขึ้น พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพรมีการพัฒนางานของตนให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในระดับมีความเหมาะสมมาก

(3) ด้านการประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่มชนนินาสมุนไพรสู่เศรษฐกิจพอเพียงผู้วิจัยได้ประเมินผลหลังสิ้นสุดโครงการ พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มชนนินาสมุนไพรมีความรู้ความสามารถต่อการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับดีหรือเหมาะสมมาก เพราะกลุ่มยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำงานทั้งด้านการตลาด และการเงิน จำเป็นต้องมีการสนับสนุนและพัฒนาไปอีกระยะหนึ่ง

คำสำคัญ: การพัฒนากลุ่ม, การเรียนรู้จากการปฏิบัติ, เศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The development of learning community organization groups to sufficiency economy is purposes of conducting this study of the development of learning community organization groups to sufficiency economy were (1) to examine general context of Ban Lao Rat Phatthana which effected operation of development of learning community organization groups to sufficiency economy, (2) to develop community organization groups in management to learning organizations to sufficiency economy and (3) to evaluate potentials of learning community organization groups to sufficiency economy of Ban Lao Rat Phatthana. The focus area of study was Ban Lao Rat Phatthana, Mu 11, Tambon Pracha Phatthana, Amphoe Wapi Pathum, Changwat Maha Sarakham, The focus group and the group of research participants could be divided into 1 major researcher: director of Amphoe Wapi Pathum Nonformal Education Service Center; 1 participants: Amphoe Wapi Pathum Nonformal Education Service Center volunteer teachers; and 20 villager researchers: 5 formal leaders, 5 informal leaders comprising 5 occupation group leaders, and 10 representatives of community organization groups with a total of 22 persons, Methodology: application of participatory action research, checking validity of qualitative data collection using triangulation technique. The statistics

used for analyzing the collected data were percentage, mean, and standardization. Results could be summarized as follows:

1) in the community context, Ban Lao Rat Phathana had totally 74 house holes with the population of 329 people: 172 males and 157 females and had similar settlement and being to Isan rural communities in general. In economy, most of its people earned their chief living by farming. In examining the community context which affected operation of developing learning community organization groups to sufficiency economy, in operation in the beginning phase the researcher used the methods of studying related documents and field study to meet the focus community organization group. The operational stages were: studying the community and searching for a core leading team, making plans for operation of participatory to making instruments of operational success indicators.

2) in developing community organization groups Thai noodle in management to learning organizations to sufficiency economy, after the researcher had already know the context and situations of the community and the focus organization groups, he earnestly pushed the organization groups to implement organization groups to sufficiency economy. The stages of operation were: building awareness of operation by using the methods of organizing activities for the community organization group to have field trips in the areas of model process by real action which caused the focus organization groups to be able to achieve the goals at a certain level, summarizing lessons and reviewing the plans for operation and then evaluation while operating according to the constructed form of evaluating success indicators. It was found that the groups transmuted herbal Thai noodles had operational development while operating as a whole at a high level.

(3) in evaluation of potentials of the learning community organization Thai noodle groups to sufficiency economy, the researcher evaluated the potentials at the end of the project. It was found that the community organization groups as a whole had ability to develop the learning community organization groups to sufficiency economy at a medium level. It was because these groups still lacked knowledge and work experiences in terms of group, production, marketing, and finance groups to real sufficiency economy, it was necessary to have further support and development for a period of time in the future.

Keywords: community development, action learning, sufficiency economy

บทนำ

สังคมไทยควรจะสนับสนุนและส่งเสริมผู้สร้างความรู้ และมีผู้ใช้ความรู้ เพื่อสร้างมูลค่า เพิ่มและความสามารถทางการแข่งขัน โดยมีเป้าหมายทางสังคม เพื่อให้สังคมไทยมีคุณค่า น่าอยู่ สันติ ส่งเสริมเป็นธรรมและสังคมที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักการทางศาสนา คือ ชนชั้นทั้ง 5 ของสังคม ได้แก่ ศีลธรรม ปัญญา เศรษฐกิจ ถูกต้อง รัฐถูกต้อง และสังคมเข้มแข็ง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศของสังคมไทยที่พึงปรารถนา คือ สังคมที่เข้มแข็ง และมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้และเป็นสังคมสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน (ไพฑูริย์ วัฒนศิริธรรม, 2546: 13-14) ระบบการศึกษา ซึ่งควรจะเน้นระบบเพื่อความงอกงามทางปัญญา แต่เมื่อเอาระบบราชการ ซึ่งเป็นระบบควบคุมเข้าไปใช้ ส่งผลควบคุมความเจริญงอกงามทางปัญญา ระบบการศึกษาตั้งแต่อนุบาลถึงมหาวิทยาลัย ล้วนเน้น "การถ่ายทอดความรู้เก่า" มีการสร้างความรู้ใหม่น้อย การจัดการความรู้เพื่อให้ใช้ได้ สถานการณ์จริง เรียกว่าไม่มีเลย ระบบการศึกษาอย่างที่เป็นอยู่ จึงเป็นปัจจัยสำคัญของความอ่อนแอทางปัญญา การเรียนรู้ที่แท้จริงจะเกิดได้จากการรู้เท่าทัน (สติ) ถอนตัวออกจากกิเลสไปสู่การเรียนรู้ การเรียนรู้จึงเป็นธรรมะอย่างยิ่ง (ประเวศ วะสี, 2545: 14-15)

ในสังคมปัจจุบัน สิ่งที่สำคัญที่สุดไม่ใช่เพียงทรัพยากร แรงงานหรือเงิน แต่เป็นความรู้ สังคมจึงเป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้จึงสำคัญที่สุด การจัดการกระบวนการเรียนรู้สำหรับชุมชน คือ ช่วยให้ชุมชนค้นพบ และพัฒนาศักยภาพของคนจนสามารถ "พึ่งตนเองได้" ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ จึงเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ พร้อมที่จะเรียนรู้ ตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ สามารถจัดการ "ทุน" ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนาที่สอดคล้องกับหลัก

เศรษฐกิจพอเพียง สถานการณ์ของชุมชนจึงต้องวางอยู่บนหลักการพื้นฐานหลัก 4 ประการ คือ 1) สร้างความเชื่อมั่น 2) พัฒนาความสัมพันธ์ 3) พัฒนาระบบการจัดการ และ 4) กระบวนการเรียนรู้ (เสรี พงศ์พิศ, วิจิต นันทสุวรรณ และจำนงค์ แรกพินิจ, 2544: 12-13) มีปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จอยู่หลายประการ คือ 1) การทำงานแบบมีส่วนร่วม การดำเนินงานที่เปิดโอกาสให้บุคคลจากหลากหลายอาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เช่น ตัวแทนชาวบ้าน ผู้นำ ผู้รู้ภูมิปัญญา นักพัฒนา นักวิชาการ ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมองประเด็นปัญหาที่กว้าง รอบด้านและครอบคลุมเนื้อหาประเด็นการเรียนรู้ 2) การสร้างข้อตกลงเงื่อนไขการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลที่มาจากหลายหน่วยงาน ภาคี มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ต้องมีการกำหนดแผนการทำงานกิจกรรมร่วมกัน และนัดหมายวันเวลาในการจัดกิจกรรมชัดเจน ส่งผลให้เกิดเวทีเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง 3) การผลักดันให้แผนงานเข้าสู่เชิงนโยบาย เช่น แผนแม่บทพัฒนาชุมชน จะส่งผลให้คนในชุมชนมองเป็นปัญหาสาธารณะในการที่จะเร่งแก้ไขทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จเร็วขึ้น 4) มีกิจกรรมหนุนเสริมที่หลากหลาย ซึ่งทีมวิจัยได้พยายามเชื่อมประสานกับหน่วยงานภาคีพัฒนาทั้งภาครัฐ เอกชน เพื่อให้เกิดกิจกรรมในลักษณะหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ เช่น ท้องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ฉลาด จันทรมบัติ และคณะ, 2548: บทคัดย่อ)

ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนและสังคมแห่งการเรียนรู้โดยยึดชุมชนเป็นฐาน เอาปัญหาของชุมชนเป็นโจทย์แล้วค้นหาศักยภาพ จุดแข็งของชุมชนมาสู่การแก้ไขปัญหามาจากบทเรียน และประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาและร่วมวิจัยกับกลุ่มองค์กรชุมชน ที่ผู้วิจัยได้เรียนรู้สั่งสม เห็นว่า

ส่วนใหญ่กิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยยังมีรูปแบบที่ไม่ชัดเจนแยกส่วนจากวิถีการดำเนินชีวิต ถึงแม้มีหน่วยงานภาครัฐที่จัดกิจกรรมเป็นเรื่องราวๆ โปรยหว่านขาดความต่อเนื่อง ทำในเรื่องเดิมๆ วิธีการเดิมๆ ไม่ยึดพื้นที่หรือชุมชนเป็นหลัก ขาดการออกแบบคิดค้นพัฒนาที่เป็นรูปธรรมจนหาสิ่งที่เป็นสัญญาณักษณ์ใหม่ของการศึกษานอกโรงเรียนค่อนข้างยาก โดยการนำเอาปัญหาความต้องการและวิถีชีวิตเป็นโจทย์ นำเอาศักยภาพผู้นำ ผู้นำกลุ่มอาชีพ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และฐานทรัพยากรในท้องถิ่นเป็น "ทุน" ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติทั้งในเชิงกลุ่ม และกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นสื่อกลางตามแนวทางการเรียนรู้การพึ่งพาตนเอง ตามสถานการณ์ปัจจุบันของชุมชน เกิดกระบวนการเรียนรู้ องค์ความรู้ สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาในชุมชนได้โดยคนในชุมชนเอง นำไปสู่การพึ่งตนเองและชุมชนเข้มแข็งในที่สุด จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ชุมชนเหล่าราษฎรพัฒนาวันก่อน วันนี้และวันหน้า โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการระดมพลังสมองเชิงสร้างสรรค์ (AIC) ในวันที่ 20 เมษายน 2548 ณ ศาลาวัดบ้านหนองเหล่า พบว่า ชุมชนต้องการให้เกิดกลุ่มกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่หลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มขนมจีน กลุ่มอ่อมทรัพย์ และกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมให้เกิดความเข้มแข็งและมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องในลักษณะบูรณาการ

ดังนั้นในระยะแรกผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัย เรื่อง การพัฒนากลุ่มขนมจีนสมุนไพรที่จะนำไปสู่วิสาหกิจชุมชน บ้านเหล่าราษฎรพัฒนา หมู่ที่ 11 ตำบลประชาพัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพรบ้านเหล่าราษฎรพัฒนา ตามความต้องการของกลุ่มซึ่งได้ทำหนังสือขอความร่วมมือให้ผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษาและร่วมดำเนินวิจัยและพัฒนาซึ่งได้ประสานงานความร่วมมือสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นการวิจัยนำร่องประเภทกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ประยุกต์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการวิจัย หากผลการดำเนินงาน

กลุ่มองค์กรชุมชนแห่งนี้ มีศักยภาพในการเรียนรู้ การพัฒนางานการบริหารจัดการ การผลิต การตลาด และการเงินบัญชีตลอดจนการจัดการความรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ มีการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีความเหมาะสมและมีคุณภาพก็จะนำไปสู่การวางแผนและขยายผลองค์ความรู้ใหม่ให้แก่หมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดมหาสารคามต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททั่วไปของบ้านเหล่าราษฎรพัฒนา
2. เพื่อพัฒนากลุ่มขนมจีนสมุนไพรในการบริหารจัดการองค์กรแห่งการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน
3. เพื่อประเมินศักยภาพของกลุ่มขนมจีนสมุนไพร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่วิจัย
บ้านเหล่าราษฎรพัฒนา หมู่ที่ 11 ตำบลประชาพัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพร
2. กลุ่มเป้าหมาย
กลุ่มเป้าหมาย คือ บุคคลหรือกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกลุ่มขนมจีนสมุนไพร ในบ้านเหล่าราษฎรพัฒนา หมู่ที่ 11 ตำบลประชาพัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์
3. กลุ่มผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย
ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จำแนกเป็นผู้วิจัยหลัก คือ จำนวน 1 คน ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 1 คน คือ ผู้ช่วยนักวิจัย หรือนักวิจัยสนามและนักวิจัยชาวบ้าน จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ จำนวน 5 คน คณะกรรมการกลุ่มขนมจีนสมุนไพร จำนวน 5 คน ตัวแทนสมาชิกกลุ่มขนมจีนสมุนไพร จำนวน 10 คน รวมจำนวนทั้งหมดจำนวน 22 คน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านเหล่าราษฎรพัฒนา หมู่ที่ 11 ตำบลประชาพัฒนา อำเภอลำดวน

จังหวัดมหาสารคาม การวิเคราะห์ความต้องการประยุกต์ใช้เทคนิคการระดมพลังสมองเชิงสร้างสรรค์ (AIC) แบบสนทนากลุ่มย่อย และการวางแผนโดยประยุกต์ใช้การบริการคุณภาพงานแบบครบวงจร (TQM) แบบประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มองค์กรชุมชนแบบประเมินโครงการการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้วิถีสหกิจชุมชน สมุดจดบันทึกและบันทึกการประชุม และกล้องบันทึกภาพ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งปรับปรุงมาจากขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อ้างจาก ฉลาด จันทรสมบัติ (2547 : 9) กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานศึกษาโดยแบ่งช่วงระยะการศึกษาออกเป็น 6 ระยะคือ 1) การเตรียมชุมชน/และสร้างทีมแกนนำ 2) จัดทำแผนและปรับปรุง 3) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติงานตามแผน 4) ประเมินผลระหว่างดำเนินงาน 5) การยกระดับองค์ความรู้ของกลุ่มอาชีพ 6) สรุปบทเรียน ประเมินผลหลังสิ้นสุด และวางแผนขยายผล แล้วนำมาปรับปรุงเป็นขั้นตอนในการพัฒนาชุมชนเงินสมุนไพรมี 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาชุมชนและการประเมินก่อนการดำเนินงานโครงการ

1.1 ศึกษาชุมชนและค้นหาทีมแกนนำ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ร่วมกับผู้ช่วยวิจัยเพื่อคัดเลือกกลุ่มองค์กรเป้าหมายที่จะเข้าร่วมโครงการจำนวน 2 ครั้ง ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2550 ผลจากการดำเนินงานส่งผลให้ผู้วิจัยได้กลุ่มองค์กรเป้าหมายที่สนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 5 กลุ่มองค์กร ประกอบด้วย 1) กลุ่มแปรรูปขนมจีน 2) กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ 3) ผลิตข้าวอินทรีย์ 4) กลุ่มผู้นำชุมชน และ 5) กลุ่มออมทรัพย์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้กลุ่มผู้สนใจในแต่ละกลุ่มองค์กรให้ความสนใจในการเข้าร่วมให้ข้อมูลจำนวน 35 คน

1.2 จัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการดำเนินงานร่วมกับตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน และนำเสนอผลการวิจัยใน

พื้นที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรของศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นข้อมูลเปรียบเทียบและเป็นฐานในการนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานระยะต่อไป ผลการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ส่งผลให้ทั้งผู้วิจัย และกลุ่มองค์กรเป้าหมายมีแนวทางและเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งในส่วนของแผนร่วมของโครงการ และแผนการดำเนินกิจกรรมย่อยของแต่ละกลุ่มองค์กร

1.3 การจัดทำเครื่องมือตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากศึกษาการสร้างแบบสอบถาม จากหนังสือการวิจัยเบื้องต้นของ บุญชม ศรีสะอาด (2546: 70-79) งานวิจัยของบุญส่ง หาญพานิช (2546: 279-292) การประเมินคุณภาพด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์กรของวิจารณ์ พานิช (2547: 8-13) นำมาเป็นแนวทางในการทำแบบประเมินในการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรชุมชนก่อนเริ่มดำเนินงานโครงการ ประยุกต์ใช้เทคนิคคุณภาพครบวงจร (TQM) ของฉลาด จันทรสมบัติ (2547: 343-345)

1.4 ประเมินผลกลุ่มองค์กรชุมชนก่อนการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินการดำเนินของกลุ่มองค์กรที่ผ่านมาเพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ของแต่ละองค์กรนำไปเป็นฐานข้อมูลในการปรับปรุง และวางแผนให้ได้รับการพัฒนาต่อเนื่องนำไปสู่การพัฒนาองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นจริง โดยใช้การประเมินเป็นรายกลุ่มองค์กรตามเทคนิคการบริหารจัดการที่ครบวงจร การระดมพลังสมองกำหนดกิจกรรมในกลุ่มและผู้รับผิดชอบ เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินผลก่อนดำเนินงานโครงการ

ระยะที่ 2 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการประเมินระหว่างการทำงานโครงการ

2.1 สร้างความตระหนักในการดำเนินงาน การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีเป้าหมายในการดำเนินงานให้สมาชิกกลุ่มองค์กรได้เกิดจิตสำนึกและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการทำงานเพื่อส่วนร่วมในลักษณะกลุ่มองค์กร เพื่อนำไปสู่การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้

และสร้างงานในชุมชน โดยการพัฒนางานครั้งและเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มองค์กรภายนอก โดยวิธีการฝึกอบรม และศึกษาดูงานพื้นที่ชุมชนต้นแบบในการพึ่งตนเอง การทำแบ่งหมักขนมจีนสมุนไพร วันที่14 มิถุนายน 2548 ณ ตำบลกะพง จังหวัดระยอง ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม ส่งผลให้กลุ่มมีการนำเอาแนวคิด หลักการ และเทคนิคการแปรรูปผลิตภัณฑ์มาพัฒนากิจกรรมของตนเองจนมีพัฒนาการดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.2 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่ม โดยการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีความต้องการให้กลุ่มได้นำแผนการเรียนรู้ในการพัฒนา กลุ่มไปลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2.3 สรุปบทเรียนและทบทวนแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มองค์กรชุมชน ได้ทบทวนตนเองถึงผลสำเร็จ บทเรียนสำคัญ แนวทางขยายผล ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.4 ประเมินผลระหว่างดำเนินงาน หลังจากผู้วิจัยได้ส่งเสริมให้กลุ่มได้ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน ภาระงานหนึ่ง จึงได้จัดให้มีการประเมินผลระหว่าง การดำเนินงานการพัฒนา กลุ่ม ทั้งโดยบุคคลในกลุ่มองค์กรเอง และบุคคลภายนอก โดยผู้วิจัยได้นำเครื่องมือประเมินผล ตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา ซึ่งศึกษาและพัฒนา มาจากแบบประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จการดำเนินงาน โครงการพัฒนาศักยภาพในการส่งเสริมอุตสาหกรรมชุมชน ตามโครงการย่อย โครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มกลุ่ม ทอผ้าพื้นเมืองชุมชนหนองข่า ของฉลาด จันทรสุมบัติ และคณะ (2547: 67-72) มีการนำเครื่องมือมาใช้ ประเมินจริงเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2548 ณ ศาลาวัด บ้านหนองเหล่า ตำบลประชาพัฒนา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม

ระยะที่3 ประเมินผลหลังการดำเนินงานโครงการ ประเมินผลการดำเนินงานโครงการการพัฒนา การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง โดยหน่วยงานภายนอกศูนย์บริการการศึกษา

นอกโรงเรียนอำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่25 สิงหาคม 2548 ณ ศูนย์ข้อมูลประจำหมู่บ้าน บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา ตำบลประชาพัฒนา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.2 ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคล ผู้รู้ ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามประเด็นคำถาม

6.3 ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

6.4 สอดแนากลุ่ม (Small Group Interview) ในแต่ละกลุ่มย่อยในหมู่บ้าน หรือในสถาบันในระดับ ตำบล ตามประเด็นที่ศึกษา

6.5 ประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมวางแผนกับชุมชน และกลุ่มอาชีพ คัดเลือกแนวทางแก้ปัญหาของปฏิบัติ แก่ปัญหา มีการสังเกตและสะท้อนกลับข้อมูลนำไปวางแผนปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดระบบการทำงานของ กลุ่มและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล โดยใช้เทคนิคตรวจสอบแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูล ตามความมุ่งหมาย และประเด็นที่ศึกษาและนำเสนอ ผลการวิจัยโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. บริบททั่วไปของบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา หมู่ที่ 11 ตำบลประชาพัฒนา เดิมชื่อบ้านหนองเหล่า อยู่ในพื้นที่ ปกครองตำบลโพธิ์ชัย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม ต่อมาได้เปลี่ยนตำบล จากตำบลโพธิ์ชัย มาเป็น ตำบลประชาพัฒนา ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ประวัติเดิม คือ ประมาณปี พ.ศ.2422 พ่อกว๋อนเมืองซ้าย ได้อพยพผู้คนจากบ้านน้ำคำมาพบทำเลป่าที่บึงมีดิน ใหญ่ ดันพันชาดมากมาย มีหนองอยู่ตรงกลาง คือ

"หนองเหล่า" มีลำห้วยไหลผ่าน มีปลาอุดมสมบูรณ์จึงตั้งหลักปักฐานโดยนำบุตรมาตั้งศาลไว้สักการบูชา และเรียกชื่อตามบ้านหนองน้ำคือ "หนองเหล่า" ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2536 หมู่บ้านขยายใหญ่ขึ้นจึงแยกปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา หมู่ที่ 11 ด้านประชากรปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 74 หลังคาเรือน ประชากร 329 คน แยกเป็น ชาย 172 คน หญิง 157 คน มีการตั้งถิ่นฐานและความเป็นอยู่เหมือนกับชุมชนชนบทอีสานทั่วๆ ด้านเศรษฐกิจประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักทำนา และมีที่ทำกินเป็นของตนเอง ด้านการศึกษาของชาวบ้าน เหล่าราษฎร์พัฒนา มีโรงเรียน 1 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขตที่ 2 มีชื่อว่า โรงเรียนบ้านหนองเหล่า ประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับด้านศาสนาและวัฒนธรรม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและมีการปฏิบัติตามประเพณีอีสานฮีตสิบสองครองสิบสี่ด้านการเมืองการปกครองมีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายเกตุศักดิ์ชินภักดี และเป็นกำนันตำบลประชาพัฒนาด้วย ซึ่งได้รับคัดเลือกขึ้นมาตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีการกระจายอำนาจการปกครองในรูปของคณะกรรมการหมู่บ้าน และในชุมชนยังมีการรวมกลุ่มองค์กรเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันที่หลากหลาย เช่น กลุ่มฌาปนกิจศพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเลี้ยงหม่อนไหม กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง เกษตรผสมผสาน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มธนาคารหมู่บ้าน/กองทุนเงินล้านกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มกองทุนแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) กลุ่มเพาะเห็ด และกลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพร และในส่วนบริบทชุมชนที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนากลุ่ม มีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ ศึกษาชุมชนและค้นหาทีมแกนนำได้กลุ่มเป้าหมายที่แสดงความประสงค์และมีความพร้อมเข้าร่วมโครงการได้แก่กลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพร และมีทีมแกนนำเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย 20 คน และได้จัดทำแผนการดำเนินงานการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มขนมจีนสมุนไพร 1 ปี ซึ่งประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก

คือ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงินการบัญชี ทำให้กลุ่มมีทิศทางการพัฒนาตนเอง และนำไปสู่การจัดทำเครื่องมือตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานผลการดำเนินงานทำให้กลุ่มองค์กรชุมชนมีตัวชี้วัดความสำเร็จประกอบไปด้วย 1. ด้านการผลิต/คุณภาพผลิตภัณฑ์ 2. ด้านการบริหารจัดการกลุ่มและเครือข่าย 3. ด้านการเงินบัญชีและระบบข้อมูล 4. ด้านการตลาด 5. ด้านสิ่งแวดล้อม 6. ด้านสังคมและวัฒนธรรม และ 7. ประสิทธิภาพในการประกอบธุรกิจชุมชน และผลจากประเมินผลกลุ่มองค์กรชุมชนก่อนการดำเนินงานพบว่าปัจจุบันกลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพร มีปัญหาคือกระบวนการผลิตไม่ได้คุณภาพ สาเหตุขาดเครื่องมือและความรู้ทักษะในการผลิต จุดเด่นมีโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง จุดด้อยกลุ่มยังไม่สามารถขยายตลาดในวงกว้างได้ แนวทางแก้ไข พัฒนาระบบการผลิตขนมจีนด้วยการฝึกอบรมศึกษาดูงาน และจัดหาเครื่องมือในการผลิต

2. การพัฒนากลุ่มขนมจีนสมุนไพรในการบริหารจัดการองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการผลักดันให้กลุ่มองค์กรได้นำแผนการพัฒนา กลุ่มองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างจริงจัง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ สร้างความตระหนักในการดำเนินงาน ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมให้กลุ่มได้ไปศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบในการพึ่งตนเอง เรื่องการทำขนมจีนสมุนไพร ณ ตำบลกะพง จังหวัดระยอง ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม สมาชิกกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจรูปแบบการดำเนินงานกิจกรรมเป็นลักษณะการเรียนรู้แลกเปลี่ยน สอบถามกับวิทยากร ถึงกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการในการทำแบ่งหมักขนมจีนสมุนไพร จากการสอบถามสรุปผลจากการศึกษาดูงานของโดยผู้วิจัย พบว่า สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้และทักษะในการผลิตขนมจีนสมุนไพรมากขึ้น โดยเฉพาะการหมักแป้ง และการนวดการผสมสมุนไพร การโรยเส้น และจากการติดตามผลภายหลังการศึกษาดูงานกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตหลายอย่าง เช่น มีสมาชิกฝ่ายผลิต

มาทำงานอย่างต่อเนื่องมากขึ้นกลุ่มได้สร้างเครื่องมือในการโรยเส้นขึ้นใหม่ ได้ทดลองนำสมุนไพรหลายชนิดมาผลิตทำให้สินค้ากลุ่มมีความหลากหลายมากขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้กลุ่มองค์กรเป้าหมายดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมายในระดับหนึ่ง และจากการสรุปบทเรียนและทบทวนแผนการดำเนินงาน ณ ศูนย์ข้อมูลหมู่บ้าน บ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา ตำบลประชาพัฒนาวิธีการดำเนินกิจกรรมผู้วิจัยแบ่งผู้เข้าร่วมออกเป็น 3 กลุ่มย่อยให้แต่ละกลุ่มย่อยไประดมสะท้อนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาตามประเด็น ผลสำเร็จบทเรียนสำคัญแนวทางขยายผลปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข พบว่ากลุ่มยังมีปัญหาอุปสรรคที่ต้องดำเนินการวางแผนแก้ไขเพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) อบรมและศึกษาดูงานการบริหารจัดการกลุ่ม ณ ศาลาวัดบ้านหนองเหล่า 2) อบรมการทำน้ายาสมุนไพรสูตรมาตรฐาน ที่ทำการกลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพร 3) โครงการอบรมการตลาดที่ทำการกลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพร 4) อบรมการเงินบัญชี ณ ที่ทำการกลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพรผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมส่งผลให้สมาชิกกลุ่มองค์กรมีความรู้ ทักษะและนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงระบบงานของตนเอง ซึ่งผลการประเมินระหว่างดำเนินงาน พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพรมีพัฒนาการในการดำเนินงานระหว่างดำเนินการอยู่ในระดับสูง คือ อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

3. ผลการประเมินศักยภาพของกลุ่มขนมจีนสมุนไพร พบว่า โดยภาพรวมมีความสามารถในการพัฒนา กลุ่ม อยู่ในระดับดี โดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดการทรัพยากร ด้านสุขอนามัยในชุมชนด้านศาสนาวัฒนธรรมประเพณี โดยด้านความรู้การเรียนรู้ชุมชน ด้านการบริหารชุมชน/แผนชุมชน ด้านองค์กรชุมชน/กลุ่มอาชีพ ด้านความรู้ความสามารถผู้นำด้านความรู้เด่นในชุมชนและด้านเครือข่ายความร่วมมือโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

1. การดำเนินงานพัฒนากลุ่มขนมจีนสมุนไพร มีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ ศึกษาชุมชนและค้นหาทีมแกนนำ ได้กลุ่มเป้าหมายที่แสดงความประสงค์และมีความพร้อมเข้าร่วมโครงการได้แก่กลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพรและมีทีมแกนนำเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย และได้จัดทำแผนการดำเนินงานการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรชุมชนในการพัฒนาองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง 1 ปี ซึ่งประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก คือ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงินการบัญชีทำให้กลุ่มมีทิศทางการพัฒนาตนเอง และนำไปสู่การจัดทำเครื่องมือตัวชี้วัดความสำเร็จในการ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดย่อย 8 องค์ประกอบ และผลจากประเมินผลกลุ่มองค์กรชุมชนก่อนการดำเนินงาน พบว่าปัจจุบันกลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพรมีปัญหา คือ กระบวนการผลิตไม่ได้คุณภาพ สาเหตุขาดเครื่องมือและความรู้ทักษะในการผลิต จุดเด่นมีโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง จุดด้อยกลุ่มยังไม่สามารถขยายตลาดในวงกว้างได้ แนวทางแก้ไข พัฒนาระบวนการผลิตขนมจีนด้วยการฝึกอบรมศึกษาดูงาน และจัดหาเครื่องมือในการผลิต จากการศึกษาบริบทชุมชนทำให้พบว่าข้อมูลกลุ่มองค์กรชุมชนอยู่บ้างแล้วเนื่องจากชุมชนเคยมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ทำให้ชุมชนมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับบริบททั่วไป นอกจากนี้คนในชุมชนยังได้พัฒนาตนเอง และเรียนรู้ในการทำงาน การเป็นผู้ดำเนินรายการ การจัดเวทีชุมชน ส่งผลให้หลายคนสามารถดำเนินการประชุม และจัดระดมสมองกลุ่มย่อย มีความรู้ในการจัดบันทึกการประชุม การจับประเด็น ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทำให้การดำเนินงานการพัฒนาองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง

2. การพัฒนากลุ่มขนมจีนสมุนไพรในการบริหารจัดการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ได้มีการผลักดันให้กลุ่มองค์กรได้นำแผนการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้อย่างจริงจัง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน

คือ สร้างความตระหนักในการดำเนินงาน ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมให้กลุ่มองค์กรชุมชนได้ไปศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบในการพึ่งตนเองทำให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้นและจากการติดตามผลภายหลังการศึกษาดูงานกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตหลายอย่าง เช่น มีสมาชิกฝ่ายผลิตมาทำงานอย่างต่อเนื่องมากขึ้นส่งผลให้กลุ่มองค์กรเป้าหมายดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมายในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะด้านการผลิตกลุ่มสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้มีความหลากหลายมากขึ้น และผลการดำเนินงานที่ผ่านมาตามประเด็น พบว่า กลุ่มยังมีปัญหาอุปสรรคที่ต้องดำเนินการวางแผนแก้ไขเพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง โดยการอบรมและศึกษาดูงานการบริหารจัดการกลุ่ม การอบรมการตลาด อบรมการเงินบัญชี ผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมส่งผลให้สมาชิกกลุ่มองค์กรมีความรู้ ทักษะ และนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงระบบงานของตนเอง ซึ่งผลการประเมินระหว่างดำเนินงาน พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มแปรรูปขนมจีนสมุนไพรมีพัฒนาการในการดำเนินงานระหว่างดำเนินการอยู่ในระดับสูง คือ อยู่ในระดับดีมาก และมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการตลาด และด้านการเงินบัญชีที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนากลุ่ม ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้นำเทคนิควิธีการที่หลากหลายมาใช้ และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมวางแผน ร่วมการปฏิบัติด้วยการลงมือปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ส่งผลให้การดำเนินงานเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากคนในชุมชน และมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน

3. ผลการประเมินศักยภาพของกลุ่มองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มองค์กรชุมชนมีความสามารถต่อการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดี โดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดการทรัพยากรด้านสุขอนามัยใน

ชุมชน ด้านศาสนาวัฒนธรรมประเพณีโดย ด้านความรู้ การเรียนรู้ชุมชน ด้านการบริหารชุมชน/แผนชุมชน ด้านองค์กรชุมชนกลุ่มอาชีพ ด้านความรู้ความสามารถ ผู้นำ ด้านความรู้เด่นในชุมชนและด้านเครือข่ายความร่วมมือโดยรวมอยู่ในระดับดีเช่นกัน ทั้งนี้เพราะกลุ่มอยู่ในช่วงเริ่มต้นในการดำเนินกิจกรรม และแสวงหาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาตนเองจึงส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มในระยะนี้สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ปรับกระบวนการทัศน์และสร้างการปฏิบัติใหม่ในการพัฒนา โดยใช้ "แนวคิดการพึ่งตนเอง เป็นแนวคิดกระแสหลักในการพัฒนาชุมชน โดยใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการระดมทุนในชุมชน

1.2 จัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ผลการดำเนินงานของชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย และมีการถอดชุดความรู้เกี่ยวกับการผลิตขนมจีนสมุนไพร

2. ข้อเสนอแนะด้านวิชาการและการวิจัย

2.1 ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาสมรรถนะทางด้านวิชาการให้แก่เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ให้มีความรู้ความสามารถ ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรือ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อให้สามารถเข้าไปส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และมีการสรุปถอดบทเรียนเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2.2 ควรมีการวิจัยในเชิงการถอดองค์ความรู้ ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จในการสร้างและพัฒนาหมู่บ้านอยู่ดีมีสุขในต่างชุมชนให้มากขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยสิ่งประดิษฐ์เครื่อง

ผลิตบิขขนมจีนแบบพกพา เพื่อเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปยังสถานที่อื่นๆ เช่น การแสดงนิทรรศการ การสาธิตและนำเสนอผลงาน ตลอดจนทั้งเป็นแห่งเรียนรู้ฐานการผลิตที่ครบวงจร

เอกสารอ้างอิง

- ฉลาด จันทรสมบัติ. (2547). การสร้างและพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเอง. มหาสารคาม: ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉลาด จันทรสมบัติและคณะ. (2548). รายงานที่ปรึกษาที่วิจัยสนามระยะที่ 3. มหาสารคาม: ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญส่ง หาญพานิช. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย. วิทยานิพนธ์ คด. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2545). เครือข่ายแห่งปัญญา. กรุงเทพฯ : ดีไซน์.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2546). การบริหารสังคม : ศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทย และสังคมโลก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- วิจารณ์ พานิช. (2547). การจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- เสรี พงศ์พิศ, วิจิต นันทสุวรรณ และจำนงค์ แรกพินิจ. (2544). วิสาหกิจชุมชน แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่าง ร่างพระราชบัญญัติ. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญาไท.